

landó diskurzus, bár önnön virtualitásának hangsúlyozására nem kis energiát fordít, elérhetőségi médiumai¹ tekintetében túlnyomórészt vajdaságinak, azaz határon túlinak számít; valamint b.) az azt alakító szerzői funkciók még nem örvendenek teljesítményüket megillető presztízsnak, így — a honi kanonizációs gyakorlat elvárásainak megfelelően — fiatalként és egyúttal — mivelhogy nemegyszer közös emblémával (*Discourse Dombos*.[®]) szignálják megszólalásaikat² — nemzedékként is számon tarthatók.

[Annak legitimitása, hogy e kísérletre jómagam vállalkozom már korántsem ennyire egyértelműen indokolható meg. Nem lenne ildomos letagadnom, hogy egykoron magam is szívesen vettem, ha az immár több alkalommal megidézett embléma mögött rejtezők közé engem is (PpT[®]) oda gondolnak, bár primér (szépirodalmi) szöveggel soha nem szerepeltem a csoportban, azonban már jó két esztendeje formális és informális tagságot a vajdasági irodalom szervezeteiben — többségükben irodalmon kívüli okokból kifolyólag — szüneteltetni vagyok kénytelen, így talán bizonyos fokig rendelkezem azzal a tér/időbeli távolsággal, mely a *Dombosi történetek* létrehozó közeg értelmezését esetlegesen elősegítő kontúrok felvázolásához jogalapot biztosít a számomra. (Ezennel ünnepélyesen megfogadom, hogy a továbbiakban, a diskurzus működési feltételeinek taglalásakor, igyekszem tartózkodni a saját beteljesületlen elvárásaim számonkéréséből adódó /ön/értelmezési redukcionalizmustól.)]

Először talán a diskurzusba való beletartozás feltételeit kellene explikálnom: a *Discourse Dombos* részesének tekintek minden olyan 1.0. szépirodalmi szöveget mely tartalmazza 1.1.0., vagy utal 1.2.0. a diskurzust névadóként lokalizáló *Dombos* helyiség- (esetleg táj)névre; illetve a *Dombosi történetek* c. válogatásba reprezentatív szerzőként bekerült három szerzői funkció (1.1.1 Aaron Blumm, 1.1.2. Mirnics Gyula, 1.1.3. Szerbhorváth György) által jegyzett minden szépirodalmi alkotást, valamint azokat a nem szépirodalmi szövegeket, melyek önértelmezik 2.1.0. (interjúk, naplórészletek, esszék), illetve 2.2.0. értelmezik (kritikák, recenziók, tanulmányok) az első főcsoportba sorolt szövegeket. (Még mielőtt bárkit elriasztanék jelzem, hogy a fenti besorolás által létrehozott szövegkorpusz egyelőre még nem

¹ (elérhetőségi médium) Symposium — Szabadka, Táltos — Kishegyes, Új-Vidéki Műhely — Újvidék.

² (közös emblémával szignált megszólalások) Ez a gyakorlat a Symposium 1995/4-es, N° 006 számával vette kezdetét.

igazán mondható terjedelmesnek, aggodalomra inkább csak a hozzáférhetőségének esetlegessége adhat okot — ezt enyhítendő írásom végén közre adom az általam ismert hozzáférési lehetőségek helyeit és módjait.)

A diskurzus értelmezésének legkézenfekvőbb, bár korántsem a legkarakterisztikusabb forrása a már említett antológia Aaron Blumm — Szerbhorváth György — Mirnics Gyula: *Dombosi történetek*. Szabadka, 1998, százkilenc p.³, hisz a könyvformában való (újra)közlés a diskurzus dialogicitásának kimerevítésével a feltérképezendő keretfeltételeket is elfedi előlünk, a neki tulajdonítható reprezentatív jelleg azonban — mivel szerkesztő nincs a kötetben feltüntetve, nyugodtan tekinthetjük kollektív teljesítménynek a válogatást — árulkodó is egyben, hisz a be nem került írásokkal összevetve következtetni lehet az azt létrehozó szerzői funkciók irodalmi (ön)értékrendjére. (Nos e tekintetben előrevethetem, hogy a teljes diskurzus tanulmányozása a már említett dialogicitással kapcsolatos dimenziókon túl is sokkal kecsesgömbnek bizonyulhat — legalábbis ez az én értékítéletem.)

A *.MI (de)generációs alrendszere. (Egy magán[keret]történet.)

Virág Gábornak

Átmentünk, és a hely tömve volt fiatalokkal, egész jó nőekkel, bár ezek nem a mi embereink, egész újfajta fiataloknak mondhatók ők, belövik magukat valami droggal, aztán egész este vihognak meg táncolnak egy igen monoton ritmusú zenére (hol van ez a Bachétól), és semmiről sem beszélgetnek. Németországban már kétfélemillióyan vannak, hát én nem tudom, mi lesz így azzal az országgal.

Szerbhorváth György: *Slemer a Judítot*. = *Dombosi történetek*. Symposium, Szabadka, 1998, harminchat.

³ (százkilenc p.) Kérem bocsájtás meg nekem, hogy az elnézhetőnél egy picivel több írásomban a redundáns adat, de új (nemzedéki) termékről lévén szó, nem kis szerepet szánok a nyomtatékosításnak.

* Még mindig nem jutottam semmire a jugoszlávai magyar irodalom, az ún. JU.MI és a tőle csak jelentésben különbözőnek intencionált megnevezések (vajdasági magyar irodalom [VA.MI], délvidéki magyar irodalom [DÉ.MI], stb.) jelöleteinek azonosságát illetően, azaz a **.MI továbbra is — a számítógépesek argójából kölcsönzött jelölés alapján — DÉ/JU/VA-nak olvasandó, s a kiterjesztése is megmarad MI-nek, azaz magyar irodalomnak.

Csábító, hogy elidőzzünk eme állítólag forradalmi tézis nyilvánvalóan neoplatonikus forrásainál, és kimutassuk azt, hogy ez mennyire tradicionális és romantikus irodalomfelfogás; de célunk érdekében elég annyit megjegyezni, hogy az egész program egy olyan én reményén (és lehetőségén) nyugszik, amely képes saját történeti helyzetén felülemelkedni egy olyan állapotba, ahol a pusztán intézményes formák kényszereit azok az igaz kényszerek váltják fel, amiket egy újonnan letisztított szemszögből, azaz az újonnan felszabadított én képes felfedezni.

Fish, Stanley: *Anti-professzionalizmus*. = Helikon 1992/2, 187.

Ha valaki a vajdasági magyar irodalom egyelőre még fiatalnak minősülő nemzedéki csoportosulását, a *Dombosi/Lankási történetek* szövegközösségét össze próbálja vetni a hasonló (generációs + kisebbségi) helyzetben lévő felvidéki és erdélyi formációk irodalmi kezdeményezéseivel, azt kell konstatálnia, hogy az előidejűségére még a közelmúltban is oly büszkén hivatkozó (akkor még jugoszláviai magyar) irodalomrendszer igen komoly identitásbeli és szervezeti, de — ezekből kifolyólag — önszerveződési problémákkal is küszködik. Ezek kezdetét saját irodalmi emlékezetem a nyolcvanas évek végétől képes re- vagy méginkább dekonstruálni, bár az irodalmi köztudat egyes, alakító szereplői azt az évtized elejére, az Új Symposion utolsó nagy, nemzedéki alapon is önmagát legitimálni tudó szerkesztőségének (Sziveri-szerkesztőség)⁴ szétkergetésére teszik. A nyolcvanas évek végén lezajlott társadalmi átalakulás szélárnyékában tető alá hozott kiegyezés-szerkesztőség (Beszédes-szerk.) három generációjának (a szétkergetettek [Csorba/Losoncz], a velük szolidárisak [Bozsik/Ladányi] és a rendszer⁵ által működtetett szimulakrum Symposion [Purger] szerkesztési munkájába közvetlenül a 'fordulat' előtt bevont, akkori legfiatalabbak [Lovas/Urbán — azaz a saját /PpT/ elsődleges csoportom, az ún. bábszerkesztőség]) békés együttműködése túl rövidnek bizonyult ahhoz, hogy helyreálljon a nemzedékek közötti organikus normaátörökítési/

⁴ (Sziveri-szerkesztőség) A továbbiakban, a nem egészen tájékozott befogadók könnyebb eligazodását segítő, igyekszem a szóhozott nemzedékek 'beazonosítását' egy-egy emblemikus képviselőjük nevesítésével is megkönnyíteni, bár ezek személye nem mindig azonos az adott időszak főszerkesztőjével.

⁵ (a rendszer) Az irodalmi köztudat hajlamos itt a politika alrendszerére utalva letudni a dolgot, holott a döntést a régi szerkesztőség sorsáról és az új felállításáról irodalompolitikai aktorok részvételével hozták meg.

elvetési viszony. 1991-től ugyanis — immár vitathatatlanul irodalmon kívüli tényezők beavatkozásának következtében — a lapszerkesztés kontinuitása újból megszakított, a benne résztvevő aktorok pedig len szétszórattak.

Az irodalomrendszer 'személyi veszteségeit' én azonban nem pusztán a háborús helyzet által kiváltott menekülési hullám számlájára írnám: a tapasztaltabbak közül akkoriban sokan már felhagyni látszottak irodalmi munkálkodásukkal, hogy tehetségüket a frissen megnyíló politikai mezőben való pozíciófoglalásra tudják összpontosítani, ugyanakkor a fiatalabbak közül több otthonmaradó is háttáfordított a szöveglétrehozásnak. Ez utóbbihoz bizonyára köze lehetett az újonnan felizzó (irodalmi)jugoszlavizmus-vitának, mely ugyan külsőségeiben szerep(át/újra)értelmezési, azaz szakmai arculatot kapott, természetét illetően azonban ideológiainak bizonyult, tétje tekintetében pedig a(z irodalmi) diskurzus felügyeletét biztosító pozíciók újrafelosztását célozta. A jugoszláviai magyar irodalom hőskorában ugyanis a rendszer szervezeti autonómiája (én legalábbis hajlok erre visszavezetni az irodalmi identitás alakításában központi szerepet betöltő irodalmi jugoszlavizmus-paradigmát) az irodalmi szöveglétrehozás területein elért eredményeket — annak ellenére, hogy az anyairodalom, de főként a kisebbségi (akkori [kor-szerű] terminust használva: nemzetiségi) magyar irodalmak rendszerviszonyaihoz képest konszolidáltabb volt a helyzet, csak kevesen tudták biztosítani megélhetésüket a puszta szépirodalmi szöveggenerálásból — szaktudományos (kutató/oktató), médiaszerkesztői és 'mezei' sajtómunkási állásokká tudta konvertálni. A már említett társadalmi fordulatot azonban a kisebbségi szerepvállalások nagyméretű átstrukturálódása is követte, amit csak felgyorsított a '91-től zajló sorozások előli menekülési hullám, melyben az értelmiség, különösen a negyven év alatti férfiak, így a helyi irodalmi elit fenntebb említett mindhárom csoportja is — bár nem áll rendelkezésemre erről statisztikai adat — igencsak felül lehetett reprezentálva. A háborús körülmények között a társadalom egyik részrendszere sem volt képes az addig kiépült szinten működtetni szervezeteit, a redisztribúciós csatornákon csordogáló juttatások az önfenntartásra sem bizonyultak elegendőnek, az irodalmi funkciók ellátását lehetővé tevő média megjelenési esélyei minimalizálódtak, általánossá vált a példány- és oldalszám, a megjelenési gyakoriság korlátozása. Ám az eltávozottak nyomában keletkezett űrt még így sem lehetett egykönnyen betölteni, a közölhetőség szakmai minimuma rohamosan devalválódott, a megüresedett állásokat pedig egyetemisták ideiglenes alkalmazásával próbálták feltölteni. (Így válhattam jómagam is az Újvidéki Egyetem

negyedéves magyar nyelv és irodalom szakos hallgatójaként az Új Symposium megbízott fő- és felelős szerkesztőjévé.)

Permanens rendszerválság a Vajdaságban. (Kontúrfalazás.)

A megjelenés biztosításához sürgősen új forrásokat kellett találni, s ennek mikéntje rövidesen az anyaországbéli alapítványi támogatások formájában ki is rajzolódtak, az új csatornából remélt támogatás azonban új szervezeti keretek kialakítását is elvárta a pályázni szándékozóktól. Ekkor vette kezdetét a vajdasági magyarok közösségi szervezeteinek 'civilizálása', az addig központosított kiadói tevékenység alapítványokba és egyesületekbe való kirajzása, ami aztán egy vegyes szerkezetű szervezeti struktúra létrejöttét eredményezte, azaz a kiadványok többsége formálisan továbbra is a vegetáló Forum mamutvállalat keretein belül maradt — így biztosítván főállású munkatársai jogviszonyának és az addig megszerzett infrastruktúra használatának folytonosságát —, de kiadványaik jelentős részének megjelenését immár a frissen alapított civil szervezeteik révén, pályázati úton megszerzett pénzekből finanszírozta. Időközben — a társadalom demokratizálódásának tempóját el nem kapkodó balkáni posztoszocialista államokban gyakorlatilag azonos módon — színrelépett, s gyakori megszakításokkal, kényszerű átszervezésekkel máig a színen is maradt a Soros Alapítvány, mint a társadalom szervezeti átalakulásának egyik fő, országon belüli kirendeltséggel bíró 'patrónusa'. Ezt azért tartom fontosnak megemlíteni, mert az anyaországi támogatások elosztásának alkuratóriumokba való kihe-lyezése a Soros-féle helybéli 'szakértelmiségekből' verbuválódott modell (napi)politikai elemekkel feltúrbózott karikatúrájává vált, hol a kisebbségi magyarság politikai és szakmai legitimitásának nemegyszer egymást kizárni látszó kritériumai jutattják az alkurátorság döntéshozói/forráselosztói pozícióiba a mezőnyben egyébként pályázói minőségben is jelenlévő irodalmi cselekvőket (bár nem csak őket)⁶. A kvázi-civil és kvázi-szakmai járadékvadásztól lojalitást követel a mindenkori alkurátorok rezsimje, azaz az irodalom fiatal nemzedékeit óhatatlanul belekényszerítik egy csak külsősé-

⁶ (bár nem csak őket) A civil társadalom tereiben képződő plurális identitáskészlet olyan keretet lett volna hivatott nyújtani, melyben a szereplők nemcsak felismerik különbségeiket, de egyúttal képesek a különbségek elviselésére is. Nem ez történt, a politikán túli területekről nem érkeztek impulzusok, melyek szelídítették és kezelhetővé tették volna a konfliktusokat, hovatovább, ezen szférák is konfliktusgeneráló tényezőkné bizonyultak. Losoncz Alpár: „Civil társadalom” Vajdaságban. = Symposium, N° 0016, 1997/1-2, 6.

geiben irodalmi vitát illető állásfoglalásba. Ennek elhárítására, bár eredményességük több mint kétséges, bevethetőek frappáns eszközök (*time*: 6.59.4.3. *No, akkor most leszadjuk végre az irodalmat, vagy ne szarjuk le, hallom. Szarjuk le, ne szarjuk le, mondom. Aaron Blumm: Hallom, mondom. = Dombosi történetek. tíz.*), a helyzet azonban ettől sem válik kevésbé bonyolulttá.

Két fullasztó békében eltelt év (1996, 1997) után a politológusi berkekben csak „alacsony intenzitású háborús konfliktus”-ként besorolást nyert kosovói válság újból a hét évvel ezelőtti kérdésekkel szembesíti a sorköteleseket. Az egyetemi képzés végnélküli nyújthatósága csak időlegesen véd meg, inkább csak elodázza a döntéshozást. Az úrbetöltő foglalkoztatási gyakorlat ökonómiája új és új szerzőpalántákat állít reflektorfénybe, s közben el van rá készülve, hogy bármelyik pillanatban lemondjon róluk. A „rugalmas rekrutálási gyakorlat”, a sorozási feltételek gyakori változtatása, a sorköteleesség felső korhatárának folyamatos kitolása állandósítja a fiatalokban a létbizonytalanság érzetét. Senki sem jelentheti ki magáról, hogy megúsza [: *Esélyem sincs, hogy kijussak innen, gondoltam, hogy kijussak a város szélére, vagyis el a juliskáig. Vagy, ha már ki mégsem, akkor legalább beljebb, beljebb a dolgok legmélyére. Esetleg átugorhatnám a falat, gondoltam még ott a börtön udvarában, átugorhatnám a falat, de hogy az örök, a biztonsági örök szétlövök a fejem, az is holtbiztos, mert volt már rá példa, hogy gondolkodás nélkül szétlőtték egyikünk fejét. Talán, ha mindenki ugrana, de legalább egy tucatnyian, mindenki egyszerre, lenne egy kis esély, gondoltam, lenne egy kis esélyem arra, hogy nem engem találnak el, de akkor meg kit, mert valakit nekik is el kell mégiscsak. Aaron Blumm: A juliskához. = Új Vidéki Műhely1996/3, 12.]*

Ám, ha valaki el is kívánna vonatkoztatni a gazdasági ellehetetlenüléssel párosuló létbizonytalanság cella-effektusától, arra kell felhívnom a figyelmét, hogy a helyzet irodalmi vetülete sem szívderítőbb. A generációk egymásrakövetkező folytonossága helyett a széttöredezettség vált az elmúlt másfél évtizedben az irodalmi mezőt alakító alaptendenciává. Az, hogy a publikum elé lépni kívánóknak nem kell megküzdeniük a nyilvánosságért, egyben azt is jelenti, hogy nincs ki által bevezettetniük a szakma rejtelmeibe. Nemcsak a szelektálás kényszere nem nehezedik rájuk, de a mintakövetés, a hasznos praktikák ellesésének esélye sem adatik meg a számukra. Az irodalmi szöveglétrehozás gyakorlata ismét folytathatatlaná vált azáltal, hogy az elődök követte értékrendnek, az integratív (irodalmi) jugoszlavizmusnak a nemzeti kisebbségek (akkor: nemzetiségek) számára is programot kínáló eszméjét regionális szinten egy a másságot kirekesztő, páriaként kezelő ideológia váltotta fel, ráadásul a polgári átalakulás levezenylésének miként-

jével bajlódó rekanonizációs anyaországi folyamatok sem adaptálhatóak a túlélési stratégiákkal naponta szembesülő kényszerülő részrendszer számára.

Hun(y) a bárány, hun(y) a farkas... (Az irodalom én vagy ok?)

Az irodalomrendszer önszerveződési keretfeltételeinek szervezeti válsága egyben az azt konstituáló intézmények válságát is jelenti. A kisebbségi helyzetben lévő irodalomrendszerek örök rákfenéje, hogy ágenseik olyan méretű szerephalmozásba kényszerülnek bele, melyeket az irodalmi kikülönülés folyamatában kedvezőbb rekrutációs bázissal bíró párhuzamos (többségi/anya) rendszerek már nem lennének hajlandóak szakmailag is legitimként szentesíteni. A sajtó, a szűkebben vett szépirodalom és a szaktudomány pozícióinak a kisebbségi mezőn belül többnyire meglévő egybemosódása a recenzió, a kritika és a tanulmány, mint az irodalmi értékelés alapintézményei közötti különbséget is elbagatellizálja, miközben a professzionális intézményrendszerbe való bekerülés — a szervezetek már említett önfenntartási nehézségei okán — esetlegessé válik. Az ilyen közegben megképződő szerzői funkciók (x[©]) mögött így nemegyszer magukat minden tekintetben professzionálisnak tétetelező szerepkonglomerátumok rejteznek, melyeknek éppen aktualizálódó dimenzióját a megszólalások műfaji markereinek bizonytalanságaiból következően szintén nehéz lokalizálni. Az egyes szerepek gyakorlása során megszerzett reputáció viszont gyorsan és könnyen konvertálható kulturális tőkévé, s a helyzetet csak tovább színezi a politikai értékduál mentén való színvallás kényszere (ami mostanság a VMSZ-pártiság illetve -ellenesség dichotómiára redukálja a vajdasági magyar társadalmi mezőben magukat [nem csak irodalmi] cselekvésre szánók mozgásterét — de erről a járadékvadászat okán már szintén volt alkalmam szólni).

Azt hiszem, itt illene emlékeztetnem a közelmúlt irodalomrendszereit az ún. létező szocializmus(ok) társadalmi keretfeltételei között konstituáló, a kisebbségi/többségi szituációra tekintettel nem lévő állapot egy apró sajátosságára, nevezetesen arra az összszocialista gyakorlatra, mely a társadalomkritikát csak a fikció térénumán volt képes, s ott is csak bizonyos tabuk (pl. Tito)⁷ megfelelő kezelése esetén, tolerálni. Ebből az

⁷ ([pl. Tito]) Lásd a Sziveri-féle Új Symposion két, a galambszívű diktátornak emléket állító, tematikus számát.

következett, hogy a társadalmi alrendszerek más formában nem artikulálható problémái csak irodalmi köntösbe bújva jelenhettek meg a publikum előtt, s így sokszor külső médiumok értékduáljai szoríthatták háttérbe az őket felvető művek szakmai szempontból releváns ('szép/csúf') értékdimenzióit.

Másrészt viszont a politika alrendszere⁸ igyekezett méginkább a felügyelete alatt tartani az irodalom, a publikálhatóság intézményeit, s erről a beidegződéséről ma sem mutat hajlandóságot lemondani, pedig ma már a maradék Jugoszláviában is léteznek a demokrácia formális keretszervezetei, melyek elvben az irodalom alrendszerének immár végleges kikülönülését is képesek lennének elviselni, csakhogy a szervezetek létrehozásának szimulakrumát mára a működtetés ökonómiájának szimulakruma váltotta fel (mivel szűkösek a források, csak az olyan törekvéseket „lehet” támogatni, melyek egyfelől a kisebbség megmaradásának közvetlen szolgálatába állíthatók, másfelől a résztársadalom, a kisebbségi közösség gondolkodásának megváltoztatására irányulnak), ahol az egyes intézmények professzionális értékduáljait ismételten gyarmatosítani próbálják a politikai mező szereplőinek nyíltan vagy burkoltan felvállalt, vélt vagy valós értékpreferenciái. Mind a kisebbségvédő (szegregációs), mind a nyílt társadalmat kiépíteni vágyó, integrációs (kozmpolita) paradigma igyekszik kiterjeszteni csápjait az irodalom alrendszerét konstituáló szervezetekre és csoportokra. A közöttük dúló állóháborúban erősen keverednek a különböző alrendszerek médiumainak értékduáljait megjelenítő „érvek és ellenérvek”. A bárányokban és farkasokban gondolkodó konkurens ideológiák közös jellemzője, hogy — a viszonylagos belső egységet megőrzendő — igyekeznek nem bolygatni a már kialakult szekértáboron belüli hierarchiát. (Ha erre mégis sor kerül, az rendszeranomáliához is vezethet. Lásd máshol⁹ a Kontra Ferenc[©] és az irodalmi konjunktúra kapcsolatát firtató Gerold—Toldi vitát.) Az irodalmi értékelésnek így nem az a tétje, hogy mely iskola kelléktárával mely szövegkorpuszok a jobban megragadhatók, s előnyösebben feltüntethetők az alkalmi kánonokban, minek folytán a szakmai besorolásra válaszoló (irodalom)politikai csatornákból várhatóan

⁸ (a politika alrendszere) Azt hiszem, a létezett szocializmus társadalomszimulakrumainak értelmezésekor csődöt mond a funkcionalista terminológiai, hisz a proletárdiktatúrák politikai alrendszereiről kell beszélnie.

⁹ (máshol) PAPP p Tibor: Hátrálj csak forradalmár! = Tiszatáj 1996/1, 98-103.

több támogatás fog feléjük szivárogni...

Először: nincsenek egymással vetélkedő értelmezői iskolák.¹⁰

Másodszor: a szerzőcsoportok nem igazán a szövegek létrehozásának elvei alapján különülnek el/ki szövegkorpuszokká.

Harmadszor: a támogatás nem a szakmai értékelések alapján csordogál, ha csordogál.

Sommázatul az egyik tábor kulcsfigurájává vált Végel László szavait szeretném most itt megidézni, melyek ugyan az általam az irodalomrendszer gyarmatosításával meggyanúsított 'al'-rendszer médiumának taglalása kapcsán vétettek papírra, mégis általuk a feltérképezendő terület is jól illusztrálhatónak tetszik: A régi szerkezet összeomlott, a régi igények azonban megmaradtak. Megmaradtak a régi klientúrák, hálózatok és a néhai Jugoszlávia szellemi piacára épülő intézményrendszer. Mindez megsemmisült, ami kíméletlenné tette a redisztribúciós előnyökért folyó harcot. (Végel László: *Tűzzel, vassal, NATO-hegedűvel*. = Magyar Narancs X. 27. 1998. július 2. 46.) Hogy mégis mi működteti a vajdasági magyar irodalom fennmaradt intézményeit? Vélhetőleg a szervezeti rutin. (Tessék nekem olyan porfesszionális rendszerszimulakrumot mutatni, mely tennivaló híján önszántából felszámolja magát!) Pedig tennivaló akadna bőven, hisz végre már az irodalom értékdualja mentén is újra lehetne fogalmazni a szerepeket, ha az átfogó irodalmi helyzet- és tudat meghatározásra egyelőre nincs még belső (szaktudománybéli/irodalmi) vállalkozó — ezen persze nincs mit csodálkozni, hisz a helyi/kis narratívák korát¹¹ éljük. És az elvek 'műbeöntésére' is akad már kísérlet, így az általam tárgyként kezelt *Discourse Dombos* illetve *Lankási Dialógus* sem tekinthető másnak mint próbálkozásnak a kisebbségi irodalomrendszer szöveggenerálási eszköztárának a lokális elbeszélhetőség programját szem előtt tartó megújítására.

Utódpótlás/-nevelés. (Verbunk.)

A működés jövőbeni feltételeit mégis inkább az vetíthetné előre, ha átláthatóvá válna, hogy honnan kényszerül utánpótlását verbuválni a vajdasági magyar irodalom rendszere. Ehhez persze azt sem árthat figye-

¹⁰ (egymással vetélkedő iskolák) Ez még szomorúbb, hisz Odorics nyomán úgy tudjuk, hogy a magyar irodalomértelmezési iskolák gyakorlata erőssen adaptív, azaz amúgy is behozatalra szorul.

¹¹ (a helyi/kis narratívák kora) E terminus megidezésével egyben a nemrég elhunyt mester, J.-F. Lyotard emlékének is adózni szeretnék.

lembe venni, hogy mindez miként zajlott '91 előtt: mint köztudott, a *Symposion* az *Ifjúság* mellékleteként indult a hatvanas évek elején, ám az irodalmi csoportok generációs alapon való önszerveződését már az ötvenes évek végétől belengte a csoportközi szolidaritás (hogy most az atyák álmai és a fiúk tettei közötti divatos összefüggést ne is említsem), ezen gyakorlat kialakulásával szinte egyidőben alakult meg az Újvidéki Egyetemen a Magyar Tanszék, ami által intézményesítetté vált a szakmai utánpótlás képzése.

Röpke fél évtized alatt a Tanszéki képzés és az *Ifjúságon* belül autonómmá vált *Symposion* biztosította közlési lehetőségek szűrőin átszűrt aspiránsokból kristályosodott ki az a nemzedéki hierarchia, melynek képviselői immár kellően tudták argumentálni egy önálló nemzedéki folyóirat szükségességét az illetékes döntéshozói/engedélyezői fórumok felé, s így 1964 decemberében az Ifjúsági Szövetség (=KISZ) Tartományi (=Vajdaság) Bizottsága határozatot hozott az *Új Symposion* megalapításáról, melynek első száma '65 január 15-én meg is jelent, a szerzőgárda pedig az évtized végére a könyvkiadásban is dominánssá vált. Az ezt követő bő negyed évszázad csak finomította a szervezeti kereteket, de lényegi változást nem hozott. (Azt, hogy az évek nem teltek események nélkül, a több rendbéli betiltások és leváltások is illusztrálják. Mindenki tette a dolgát: az irodalom ágensei ágenskedtek, azaz publikáltak és felolvastak, miáltal folyamatosan kísértették a „politikai tolerancia” határterületeit; a politika ágensei szintúgy, azaz összevontak és megosztottak, jutalmaztak és betiltottak. Ez azonban, a '82-es eseményektől eltekintve, számottevő működési zavart¹² nem okozott az irodalomrendszer viszonylagos autonómiával bíró — ne feledjük, ez a viszonylagos autonómia akkoriban túltett az anyaországién is, már ami a szervezeti professzionizmust illeti — önszerveződésében.)

'92 közepére mindebből alig maradt valami. Formálisan ugyan semmi sem változott, s a Végel által képbehozott igények is maradtak, sőt a szervezetek feletti politikai kontroll megszűntével meg is növekedtek. Működtetni azonban már az addig meglévő intézményeket sem igazán lehetett. Az új helyzet új megoldási módokat kívánt, miközben az újonnan színrelépő szereplőkkel is számolni kellett (vagy legalábbis kellett volna). Az írásom

¹² (működési zavar) Az is inkább a JU.MI ön- és csoporttudatának szintjén realizálódott, hiszen addig jobbra egymást szervesen követték a nemzedékek, ám az aktuális szétverésében egy korábbi nemzedék képviselői is tevőleges szerepet vállaltak. V.ö.: Csorba Béla—Vékás János: A kultúrtanti visszavág. Újvidék, 1994, 164.

elején tett ünnepélyes ígéret ide, professzionalitása objektivitása oda, meg kell valljam, hogy jómagam '93 elején úgy gondoltam, legfeljebb csak láncainkat veszíthetjük. Tévedtem, hisz ezzel egyetemben kötődéseink is oda lettek, s várakozásaimmal ellentétben, a formálisan fennálló lehetőségek ellenére sem helyeződtek új alapokra a forráselosztási rendszerek bizalmi struktúrái — miként az az anyaországban, s napjainkra már a kisebbségi sorsban a vajdaságival osztozó párhuzamos alrendszerekben is jórészt levezénylődött.

(Csak zárójelben merem megjegyezni, hogy 1993 őszére azon terv fogalmazódott meg bennem, s akkori Sympós szerkesztőtársaimban [bár erről nem szerencsés a ő nevükben is nekem nyilatkozni, egy lábjegyzet erejéig arra is kitérek majd, hogy miért.], s itt elsősorban Bordás Tímeát és Szabó Palóczy Attilát kell megemlítenem, miszerint — mivel azidőtájt nem volt felhőtlennek nevezhető a viszony¹³ az időközben *Képesse* vált *Iffúság* és *Symposion* szerkesztőgárdája között — nem ártana visszaállítani a fokozatosság elvét a közlési lehetőséghez való hozzáférés megteremtésénél. [A *KI* a *Symposion* önállóodása utáni években is fontos szerepet töltött be az irodalomrendszer utánpótlási keretének szintentartásánál, hisz egyrészt a) irodalmi rovatában a már befutott szerzők szelektáltak az újonnan jelentkezők zsongái közül, illetve látták el tanácsokkal az ígéretesnek gondolt próbálkozókat, másrészt b) a szerkesztőség által szervezett KMV /Középiszkolások Művészeti Vetélkedője/ egy újabb, immár többlépcsős intézményes keretet biztosított a tehetséges kezdő tollforgatók felkutatására.] A Magyar Tanszéken nem sokkal előbb alakult meg a hallgatók szakmai szárnypróbálgatásának publicitást teremtő *Új-Vidéki Műhely* — a már említett Bordás Tímea volt a főszerkesztője; a *KI* szerepének pótlására¹⁴ pedig a Szabó Palóczy Attila által jegyzett, tudtommal csupán két megjelenést megért *Ambrózia* néven kiadott kulturális magazin lett volna hivatott szélesebb

¹³ (felhőtlennek nem nevezhető viszony) A két szerkesztőségi koncepció — bár a lapok profilja és funkciója is eredendően különbözött — nem látszott kongruensnek egymással, a *KI* végletekig ki kívánta szolgálni olvasótáborát, s szelektálás nélkül mindenki számára megjelenési lehetőséget biztosított, míg a *Sympo* menteni próbálta a szakmaiság maradványait, bár nap nap után szembe kellett néznünk a közölhetőség egyre lejjebb vitt minimuma és a beérkező kéziratok színvonala között továbbra is feszülő szakadékkal, ez önmagában még nem lett volna baj, csakhogy egy tribünesten általam felvetett, a helyzetet értékelni próbáló elvi kételyek legitimációs harcba csaptak át, mely hamarosan személyeskedésbe torkollott.

¹⁴ (a *KI* szerepének pótlására) Mint később kiderült, a főszerkesztő értelmezésében — amely nem igazán mutatott egyezést az általam elképzelttel — az *Ambrózia* nem a *Symposion* mellett, hanem helyett kellett volna hogy egzisztáljon.

bázisra helyezni az irodalomrendszer utánpótlásának verbuválását.)

Aztán a behívó jött, a szerkesztő ment — ily módon víve tovább a Sympós körökben '91-től meggyökeredett magatartásmintát —, s a fenti tervnek a gyakorlatba való átültetése engem már az éppen vesézt (irodalom)rendszeren kívül talált. Közben a *KI*-nél is létrejött a nagy kiegyezés. A szerkesztőség pedig visszatért 'irodalombarát' hagyományaihoz¹⁵. A kétes emlékű *Ambrózia* helyébe pedig egy — Erdélyben használt terminusképző analógiával élve — transzlokális, kicsit ezoterikus profilú kiadvány lépett: a *Táltos*.

*Hej, történetek*¹⁶. — *Dombos/Lankás: 2 in 1. (Egybeolvasat.)*
Sáfrány Attilának

Mesélik az öregek, hogy Buterer Péter, mielőtt Dombos leggazdagabb írójává vált, egy éhenkórász alkoholista volt, olyan szegény, hogy nem vehetett részt a pártüléseken, mert a hasa korgása zavarta a dombosiakat. Mirnics Gyula: *Az angolvéce komplexus. = Dombosi történetek*. Symposion, Szabadka, 1998, nyolcvanhét.

...: a doktrína a közléseket a beszélő alanyokon keresztül kérdőjelezi meg, abban a mértékben, amennyiben a doktrína mindig jelértékű, egy előzetes hovatarozás megnyilvánulása és eszköze; e hovatarozás osztály-, társadalmi helyzet, faji, nemzetiségi vagy érdekjellegű, formája lehet harc, lázadás, ellenállás, vagy elfogadás. A doktrína az egyéneket bizonyos típusú közlésaktusokhoz köti, következképpen eltiltja őket az összes többtől; viszont bizonyos típusú közlésalakulatokat arra használ fel, hogy összekösse az egyéneket, ugyanakkor megkülönböztesse őket mindenki mástól. A doktrína kettős uralmat valósít meg: a diskurzusokét a beszélő alanyokon és a beszélő egyének legalábbis virtuális csoportjátét a diskurzusokon.

Foucault, Michel: *A diskurzus rendje*. = Holmi 1991/7, 879.

¹⁵ ('irodalombarát' hagyomány) Ezt a rovatvezető szerzői (szerkesztői) funkció (Beszédes István[©]) neve látszik szavatolni.

¹⁶ (Hej, történetek) Aaron Blumm műfajmeghatározása, mely — vélhetőleg — a kisebbségi közegben dúló, s igen erősen támogatott helytörténetírási konjunkturát célozza, de egyúttal az anekdotázó magyar prózahagyomány (hős)múltját is megidézi — legalábbis számomra.

És íme, már meg is érkeztem a becserkészendő terület centrumába. Már látom is az irodalmi régió (tudóskodva area) álmhatárán a közizgatási táblát: DOMBOŠ. Persze az ellenség megtévesztése céljából — hisz az általános honvédelmet és társadalmi önvédelmet (ONO i DSZ) erre fele négy szemeszteren át (volt) szokás oktatni az egyetemen — nem ritka a LANKAŠ jelalakit felvonultató tábla sem. Egy magát profiként aposztrófáló rendszerkritikust azonban nem téveszthetnek meg sekélyes praktikák; aki mellé beszél, az is belebeszél. (Még szerencse, hogy időben explikáltam a diskurzusba való tartozás feltételeit.)

Hej, történetek. (Két tudás egy csárdában.)

A *Discourse Dombos* szövegszálainak további bogozgatásakor célszerűnek látszik egy keveset a *Táltos* néven futó, szakmai (elit irodalmi) berkekben¹⁷ — egyelőre — nem túl nagy reputációnak örvendő irodalmi médiumnál is elidőzni. Ennek csak egyik oka, hogy e lapban található meg legnagyobb számban és arányban a diskurzust képviselő szövegek. (A húzószabbak, a nagyobb kanonizálhatósági potenciállal bírók ugyanis a *Symposion* illetve az *EX Symposion* számára lettek mindeddig tartalékolva.) Szövegek közötti interakció — legalábbis ami a tartalmi felhomályosításon [Hogyan is rabolták ki valójában a Vajdasági Bankot?] túlmenőket illeti — azonban csak a *Táltos* hasábjain alakult ki, diskurzus(ok)on belüli/(közötti) szemléleti rivalizálással csak a DOMBOS/LANKÁS relációban találkozni.

Most pedig következnek a DOMBOS/LANKÁS ellentétpár (vagy inkább komplementer fogalmak) geográfiai státusával¹⁸ való el/leszmámolás: Az értelmező szótár szerint a kritikus magasság/mélység mindkét esetben a tengerszint feletti 200 méter. A limit tehát azonos. A diskurzus/dialógus utótagok is tekinthetők — kisebb megszorítással¹⁹ — szinonímapárnak.

¹⁷ (szakmai [elit irodalmi] berkek) A kisebbségi irodalmak berkeinek természetéről bővebben l. Sántha Attila: Az elkülönöződött nemzet. = Tiszatáj 1997/8, 66-67.

¹⁸ (geográfiai státusz) Az anyaországi 'emigrációban eltöltött évek' alatt a legnagyobb intellektuális izgalmat az tudja/ta számomra okozni, amikor az elektronikus médiában valamely jugoszláviai ex-honfitársam, vagy ex-jugoszláviai sorstársam nyilatkozatára akadva azt igyekszem megjósolni, hogy az őt faggató médiaértelmiségi az Újvidék szintagmát vajon hely- vagy tájnévként fogja használni.

¹⁹ (kisebb megszorítások) A megszorítások inkább az utóbbi (LANKÁS) fogalomra értendőek, ahol a diskurzus disszeminatív többértelműsége a magát eleve vesztesként pozicionáló fél demonstratív párbeszédképességére redukálódik.

A tét a nézőpont elfoglalása. Illetve a vonatkoztatási csoportok kijelölése. Mert a tárgyalt szövegtörzset jelölő azonos pozícióból indítják értelmezési stratégiáikat, de ellentétes irányba szövik tovább jelentéshálójukat. (És itt kell köszönetet mondanunk a [kon]posztoknak, mert felszabadították számunkra, naiv olvasók számára, a sokáig a szerző intenciójának adekvátságrabságában elgondolt jelentést.) A maguk felett legitimnek elismert értelmezési rendszer hatalmi viszonyai konstituálják e széttartást. Mindkét elnevezés túl látszik mutatni önmagán, azaz jelöli a választott vonatkoztatási csoport önnön helyzetéhez képesti irányát. Dombos esetében a tájból való enyhe kiemelkedésre helyeződik a hangsúly, a lanka ezzel szemben a lejtőre fókuszál, amihez még a *lankad* konnotációs láncszem is könnyen mobilizálható. Ilyenként DOMBOS az ún. *magas/elit* irodalom babérajaira pályázik [*Regényhős, az még lehetek, ha másképpen nem, hát mint saját regényem hőse. Ennek megfelelően eredeti tervem az volt, hogy magam is megpróbálok felsorakozni a manapság divatos prózárok mögé/,/ vagy netalán közé, s ennek megfelelően keresek témát/,/ s az ehhez dukáló stílusban mesélek. /Szerb/Horváth György: Véraláfutás. = Symposion 1995/4, N° 006 30.*], LANKÁS viszont lefelé figyel, amikor saját önépítésének (Bildung)²⁰ elveit vázolja az őt létrehozó falusi közösség 'néplelkére' apellálva igyekszik legitimálni létezését [*Néhány szót lokális jellegünkről. Ilyen csak analóg módon létezik. Arról van szó, hogy az emberben ez a se-se behatárolódás a szívben találja meg otthonát. Az analógia realizálta magát, amikor egy területi egység, nevezetesen Bácska szívében, Kishegyesen megteremtődött a szív szellemiségét képviselő folyóirat /a Táltos/, ezért lett /Kis/Hegyes, mások Dombosa, a mi Lankásunk! Lankás: egy gondolatiság tényerése. Sáfrány Attila: A lankási tér. = Táltos 1996/1, 2.*].

A *Lankási Dialógus* egyfelől tehát tisztában van saját *be nem vett*ségének bebetonozottságával, az általa képviselt tudás (és megszólalási mód) szépirodalmi diskurzus-képtelenségével, másfelől viszont nyitottságával igyekszik elmosni a közte és a *Dombos Discourse* közötti különbséget, ami — a közös alapot képező szövegek alulretorizáltsága következtében, hol az imitált dilettantizmus és a dilettáns őszinteség közötti határmegvonás nem

²⁰ ([Bildung]) A (szöveg)testépítésnek nagy hagyományai vannak a tárgyalt régióban, hogy csak a népszerű Kredencz zenekar A józsi, a gábor meg a gyula badizik... kezdetű, méltán slágerré vált delíriumára utaljak.

egyszerű feladat — nagyjából sikerül is²¹ neki.

A két megidézett transzdiszkurzív pozíciót elfoglalni látszó szerzői funkció ~~intuícói~~, bár kellő olvasói elhatározás után beleinterpretálhatóak egy-egy általuk jegyzett²² szépirodalmi túlsúllyal²³ bíró szövegbe is, ön/diskurzusértelmezéseikben 'érhetők tetten'. Ebből a szempontból prediskurzívnek tekinthető [Szerb]Horváth György *Falu-vég*. (Új Vidéki Műhely 1993/2, N°5. 10-11.) c. esszéje, melyben felvonulnak a majdani szövegközösség legfontosabb toposzai (a kastély, a temető, a vasútállomás, a falu bolondja) és — ami ez esetben talán még inkább fontos — az azokat többé-kevésbé koherens értelmezési keretbe gyűjtő értékítéleti háló. És ezennel van szerencsém ünnepélyesen bejelenteni, hogy az előbbi félmondatban hangzott el talán a legegységelműbben írásom központi kijelentése, azaz: jómagam a dombosi/lankási történeteket aránylag jól elkülöníthető szövegkorpuszként (bizonyos [akár esetlegesen 'egymásra találó'] szerzői funkciók által határolt szövegek közösségeként) kezelem, melyek határai mind az elbeszélés módja(i), mind az elbeszélés tárgya(i) tekintetében megragadhatók, ezzel szemben a *Dombos Discourse* és a *Lankási Dialogus* — az én olvasatomban — egy-egy, a Stanley Fish nyomán bevezetődött, s az egyetemes magyar irodalomtudományban is meghonosodni látszó szakszó alapján — még alig körvonalazódott szabálykészlettel bíró — értelmezési közösség (az önjelölt tagok — tagságukat bizonyítandó [önként és dalolva] — alkalmazta *interpretációs módszer*), illetve ezen kialakítandó értelmezési közösségek (dombosiasan/lankásiasan: olvasókör) konstituálódására bejelentett transzdiszkurzív szerzői funkció igénye. Mondtam volt, hogy az általam tárgyul választott szövegközösség határai — szerény véleményem szerint — mind az elbeszélés módja(i), mind az elbeszélés tárgya(i) tekintetében megragadhatók, de — ha jól olvasom az eddig megjelent, s

²¹ (nagyjából sikerül is) Az elfedni kívánt különbség, sajátos módon, éppen az azt elfedni kívánók megszólalásaiból kiszüremlő látens kisebbségérzet következtében válik észlelhetővé.

²² (általuk jegyzett) Az antropomorfizálást elkerülendő, talán megfelelőbb lenne az x^o által határolt kifejezés.

²³ (szépirodalmi túlsúly) A diskurzus játékerének határkijelölésére csak ideológikus pozícióból lehet igényt formálni, ebből következően a szépirodalmi környezetben megjelenő szövegeknél is felborul olykor az (ön)reflexiónak és az irodalmiságnak a alrendszeren belül is identitásként tartható/andó aránya.

hozzám is eljutott recepció²⁴ — a tisztelt nagyérdeműt, és sajnos a profi értelmezőket is kénytelen vagyok ide sorolni be, egyelőre sokkal inkább érdekli, hogy 'ki' (szerző) és főként, hogy 'hogyan' (konklúzió: csúnyán — azaz: a stílus), semmint az, hogy 'mit' (tárgy), és 'mi módon' (narráció) beszél.

Nicsak, ki beszél? (A szerzői elv gyengítésé.)

Az imént vázolt benyomásomnak engedve most én is a szakmai szempontból marginális, de a tárgyalandó diskurzusokat futtató közegben a legégetőbbnek tűnő kérdésre kísérelnék meg választ adni (Nicsak, ki?): nos, az ~~az ember~~ (jelen esetben: PpT[©] szerzői funkció) érzése, hogy a [ju.]mi irodalmunk²⁵ lokális bazárjában (tőzsdének egyelőre nem merném nevezni) igen jó ára és keletje van az esszéista/publicista ([ön]reflexív) redukcionalizmusnak, azaz a szerző (a 'ki'), a narrátor (a 'mi módon') és a főhős (a 'mit') nagyvonalú egybemosásának, minek okán a kisebbségi magyarórák után/mellett — az irodalmi makrodiskurzus teljes balkanizálódásának látszatát elkerülendő — talán nem ártana néhány ének-órát²⁶ is adni/venni.

Van egy olyan, kellően már intenciótulajdonító jellegéből adódóan sem argumentálható, sanda gyanúm, hogy ez a redukcionalizmus — a későmodernitás individualizációs programján túl — abból a hitből táplálkozik, hogy a triász első tagjának megragadásával a másik kettő²⁷ is jól kézben

²⁴ (az eddig megjelent recepció) Amely legnagyobb sajnálatomra nem lép túl a recenzió kínálta kereteken, bár — méntségére felhozandó — eleddig csak napi- és hetilapok hasábjain volt szerencsém vele találkozni.

²⁵ (a [ju.]mi irodalmunk) Engedtessek meg nekem, hogy ismét ezt a nosztalgikus, a beletartozás folyamatosságát sugalló terminust használhassam.

²⁶ (ének-óra) Az 1994/95-ös tanévben a Németh Gábor[©] jelsor révén ismertté vált szerzői funkció antropomorfizálódott mása Énekóra cím alatt hirdetett az irodalomban (mi) előforduló én([ön]kép)ekről elbeszélgető szemináriumot Szegeden a JATE BTK Összehasonlító Irodalomtudományi Tanszék irodalomelméleti speciális képzésének *Az író olvasatai* c. állandó, vendégelőadók által prezentált kurzusa keretében.

²⁷ (a másik kettő) Ami három, hisz sokszor felcsrélődik az általam kellően eddig nem explikált 'hogyan' és 'mi módon' közötti különbség megtétele. A 'hogyan'-ként felvillantott stílus-problematikát ugyanis az általam (is) irodalmiasítani kívánt funkcionalista társadalomszemlélet külsőként próbálta megtenni a művészetek alrendszerének médiumává; ezzel párhuzamosan az irodalom önépítő alrendszerében a 'mi módon'-ként jelölt narratológia vált a par excellence irodalomtudománnyá. Sajnos a [ju.]mi ezekről a mindennapi gyakorlat szintjén — s itt nem

tartható. Remélem itt nem csupán az a foucault-i ihletésű kényszerképzet beszél ki belőlem — természetesen a nyelv, a kisebbségi, azaz a marginalizálódó/ott nyelv által —, miszerint az irodalom sem maradhat mentes a diszkurzivitás hatalmi (megjelenési formáit tekintve hatalmaskodó) jellegétől. Számon tartani pedig igazán csak úgy lehet, ha ellenőrizhető a beszélők hitelessége, ha faktualizálható a fikció, ha a szöveg által prezentáltak, mint a megnyilatkozó individuum önreprezentációja érhető tetten és kérhető számon, azaz akkor jó, értékelhető a szöveg, ha problémamentesen összehangolható a megnyilatkozó és a kinyilatkoztatás.

A fenti koncepciózus konklúzió természetesen ismét csak foucault-i ihletésű²⁸, s elhangzása után immár azt is az igen tisztelt olvasók tudomására illene hoznom, hogy jómagam mit is értek az ezen írásban (is) oly szívesen alkalmazott *diskurzus* szakszón, ám mielőtt erre bővebben kitérnék, még indokoltnak látom megidézni a szerzői elv gyengítésének alapjául szolgáló (poszt)hagyomány egyik, irodalomtudományos mezőnk Farkasembere által magyarul nyelven megkonstorált rezüméjét:

A líterátor mint élő személy illetve mint egy intézményrendszer közegében publikus mű szerzője illetve mint az e műben narráló én közötti hármas különbségtevés, amelyet Foucault nevezetes írásában²⁹ végrehajt, saját álláspontjáról szemlélve problematikus. Foucault célja világosan az, hogy megakadályozza a szerző individualizációját, illetve hogy az elmélet gyakorlatában érvényt szerezzen annak a tényként kezelt belátásnak, hogy a szerzői funkció számos énnnek, számos szubjektumnak és számos pozíciónak adhat teret. Különböző című művek azonos nevű szerzői nem azonos individuumok. Foucault azonban tudja, hogy e belátás egyáltalán nem általános. E monolit szerzőkkel dolgozó diszkurzusba való belépése, és e belátásának [az] érvényesítési kísérlete azzal a stratégiával történik, hogy egy helyett három különböző „imaginárius fixációt” hoz létre. Ez eléggé provokatív ahhoz, hogy a diszkurzus résztvevőinek a figyelmét ráirányítsa előfeltevéseik kérdé-

elsősorban a magát az irodalom tudományos régiókba helyező hányadára gondolok — nem igazán kíván tudomást venni, azaz 'narratológia gyanánt' csak az elbeszélő személye foglalkoztatja, a stílus pedig csak mint a szép — értsd: irodalmilag bevett — beszéd(mód) érdekli.

²⁸ (ismét csak foucault-i ihletésű) V.ö.: A szerzőnek mint a szignifikációt uraló és ellenőrző abszolút prezenciának az elgondolása általában egyúttal ideális, immateriális, zárt értelemegészekként gondolja a műveket, míg a szerzői elv gyengítésének hívei a több értelemben is limitálhatatlan intertextus szövegébe ágyazottnak. Farkas Zsolt: *Fixáció és fluktáció háborúja, amint megmondatott.* = u.ö.: *Most akkor.* Filum Budapest 1998, 50.

²⁹ (Foucault nevezetes írása) Foucault, Michel: *Mi a szerző?* = *Világosság* 1981/6, 26-35.

sességére....

[E koncepció alapján]³⁰ nem az tűnik a leghatékonyabbnak, ha egy szubsztanciális entitásból hármat csinálunk, hanem ha arra irányítjuk figyelmünket, hogy az entitás nem lehet szubsztanciális. Ismétlem, függetlenül a „Mi a szerző?” érvelésétől, Foucault elgondolása is ugyanaz. Farkas Zsolt: *Fixáció és fluktáció háborúja, amint megmondatott.* = u.ő.: *Most akkor.* Filum, Budapest, 1998, 49-50.

A diskurzus terminushoz visszatérve, a másik immár (nem foucault-i értelemben)³¹ klasszikussá vált Foucault szöveg (*A diskurzus rendje.* = Holmi 1991/7, 868-889.) végén, fordítói jegyzetében Török Gábor ismerteti a francia *discours* szó használati értékeinek hálóját (beszéd, előadás, közlés, szöveg), ám ezek invariánsaként — tudtommal — a tanulmány magyar nyelvű közlése után sem honosodott meg közhasználatú honi (irodalom) tudományos terminus, s vált(ak) a forrásnyelvi szakszó „betű szerinti” magyarítása(i) *diskurzus*, illetve *diszkurzus* formában elterjedtté. Én ezek értelmezéseként a *megnyilatkozást* tartom, s javasolnám is egyben — persze minden purista áthallás nélkül, amolyan derridaiánus barkácseszközként, csupán házi használatra — a legkifejezőbb s talán — ami, a szerzői elvet gyengítendő, fontosabb — a leginkább értéktelítettlen invariánsnak.

(A monolit szerzőkben és művekben gondolkodók számára minden bizonyonnyal nem lesz eléggé erőteljes ez a fogalom, hisz ők továbbra is elvárják a művektől a rekonstruálható jelentést, a szerzőktől pedig a számon kérhető kinyilatkoztatást.)

A szerző neve³² így értelemszerűen problematizálódik a diskurzus kevésbé ideologikus (az Aaron Blumm, Mirnics Gyula szerzői funkciók határolta) szövegegyeségeiben³³, s problémamentességet szimulálva keve-

³⁰ ([E koncepció alapján]) A tematizált probléma lacaniánus kibővítésétől egyelőre meg szeretném kímélni ezen írás célközönségét.

³¹ ([nem foucault-i értelemben]) A klasszikus terminus nála korszakot és nem létmódott jelöl. V.ö.: Szokolczay Árpád: *A modernség politikai-filozófiai dilemmái.* (4.2. A klasszikus kor.) = MTA SZKI, Budapest, 1991, 24-26.

³² (a szerző neve) Illetve a szöveg elbeszélőjével való azonosság liberalizálása. V.ö: Barthes, Roland: 1996 *A szerző halála.* = u.ő.: *A szöveg öröme.* Budapest, Osiris, 50-55.

³³ (kevesbé ideologikus szövegegyeségek) A szépirodalmi szöveglétrehozás és a szaktudomány elvárásai közötti átjárás talán még soha nem volt ennyire közvetlen és gyors, s ugyanakkor talán még soha nem törekedett ily mértékben a beépített elméleti panelek irodalmi identikusságának megteremtésére. Kesereg is eleget az irodalom elméletiesítése felett a maga számára szebb napokat, azaz nagyobb befolyást kívánó zömmel (szép)irodalmi és kevés (szak)tudományos ambícióval bíró

redik újabb identifikációs kalandokba³⁴, vagy válik rosszul olvasottá³⁵ a transzdiszkurzivitást megcélzó megnyilatkozásokban. Azaz míg az előbbiekben a tárgyszinten jelenedik meg³⁶ és háritódik el³⁷ a kritika (Pizsár), a recenzió (Fekete J.) és az interjú (Lovas, Tóth) folyton megújuló fixációs kísérlete(i), addig az utóbbiakban az újabbnál újabb kinyilatkoztatások csak fokozzák a zsurnáli rákérdések és a literátori ténymegállapítások nyomán már amúgy is jól összekuszálódott 'eredeztetési szálakat'.

Ha nem is a számon kérhetőség, de a nyilvántarthatóság praktikus szempontjából azonban most is elkerülhetetlen a szerzői funkciók bizonyos szintű operacionizálása. A recenzensi recepció „az önmagát alakító Mirnics Gyuláról” beszélve jelzi, hogy milyen ismérvek mentén hajlandó problémátlanak tekinteni a szerzőség kérdését („ember és szerep” egybeesése mint az elvárás minimuma)³⁸, s ez talán még nem is lenne kifogásolható, ha megmaradna a zsurnalitásnak a hírérték médiuma által konstituálódó keretei között. Az interjú műfaja 'leragad' az irodalmi cselekvők favorizálásánál, s 'első kézből' kísérel meg információhoz jutni a szerzői intenciókat illetően, miközben a maga által tételezett szerzőkonstrukciókat faggatja. (Ne feledjük, szinte csak a fent említett esetben egyértelmű a feladata, s 'esik egybe' az elérhető 'ember' és az elérni kívánt 'szerep'.) Ez az irodalom professzionális rendszere szempontjából azonban korántsem tanúságos, legfeljebb szórakoztató — e tekintetben pedig lefedi a tömegsajtó egy/a másik

kritikai hagyomány. Az intézményrendszer professzionizálódása, a szervezeti keretek átalakulása azonban inkább az előbbi habitusnak látszik kedvezni.

³⁴ (identifikációs kalandok) V.ö.: [Szerb]Horváth György: Kis magyar szimpótörténet. = Symposium 1996/1, N° 007, 35-36. Különös tekintettel a publicisztikai faktumának fiktív hősökkel (peti) tarkított szövegterére.

³⁵ (rosszul olvasott) L:[Sáfrány Attila] Nyárfás Alitta: A tükörben. = [(discourse dombos)] Táltos 1997/1, 10.

³⁶ (tárgyszinten jelenedik meg) V.ö.: Mirnics Gyula: discourse dombos = Táltos 1996/2, 6-7.

³⁷ (és háritódik el) L.: Aaron Blumm: (simul a krumplici). = *Dombosi történetek*. Symposium, Szabadka, 1998, (huszonhét.) 27.; Aaron Blumm: *A juliskához*. = Új Vidéki Műhely 1996/3, 11.

³⁸ (az elvárás minimuma) A Tanús apologetikai iránti igény más Németh Lászlót megidéző allúziók mögül is előtűnik, melyeket igen nehéz közös nevezőre hozni a címben megidézett posztkánoni terminus feltételezte habitussal (mellesleg ennek a tárgyalt szerzői funkció révén megjelenített ideológiai hagyomány sem biztos, hogy képes örvideni. [Ezért itt az ironizálás esetének fenn-, azaz szövegben forgatása is megvizsgálendő szakfeladat lehet!]) L.: Fekete J. József: „Elkülönbözdött” próza. = (Kilátó) Magyar Szó LV. évf. 194. szám, 1998, augusztus 15, 9.

főfunkcióját. A kritikai befogadás a maga esszéista dagályosságával már összetettebb megközelítésről 'tesz tanúbizonyságot', s az irodalomteremtés aktusának³⁹ az elmélkedés középpontjába való beemeléseivel az irodalomrendszer külső, luhmanniánus leírásakor szintén médiumként explikálódó stílus-problematikát járja körül a maga végletekig individualizált nyelvezetével, ám a tisztelt olvasó/értelmező itt sem tud(ott) ellenállni a játékrontás vélhetőleg pszichés indíttatású csábításának, a szerzőség nominális fixációjának. (Csak pikánsabbá teszi a szituációt, hogy a kritikus kitér e fixáció már említett elhárításának az Aaron Blumm szövegeken belüli tematizáltságára.)⁴⁰ A szövegtárgyak és a szerzők genealógiáját azonban itt is csupán a 'mit' aspektusából sikerül (ki)jelölni. (Egyéb tekintetben én a Végel László—Aaron Blumm 'tengelyt' csak mint a Cervantes szerzői funkciónak és a lovagregény műfajának a szakma által már feldolgozott, közhelyszámba menő kapcsolódási analógiáját tudom elképzelni.)

Azok a fiúk⁴¹... (Kisdombosi ki—ki-csoda.)

A Fekete J. útmutatása alapján letudott Mirnics Gyula mellé a dombosi trojka kevésbé problematikus tagja, Szerbhorváth György kívánczik. Az első (de e szövegfolyamban a második), a *Dombos Discourse* keretfeltételei-

³⁹ (az irodalomteremtés aktusa) Funkcionalista nézőpontból külön jelentőséggel bír az irodalmi szöveglétrehozás és az irodalom alrendszere által konstituálódott intézmények kontaminációja, illetve a stílus és az újszerű megszólalás szerepe közötti összefüggés implicit tételezése. L.: Piszár Ágnes: Aaron Blumm története. = Symposium N° 0012; 1997/5-6, 29-31.

⁴⁰ (kitér a szövegek tematizáltságára) V.ö.: ... Na, ne vicceljen, gábor, mondta a házmesterné, ezzel nem lehet viccelni, ma van az utolsó nap, amikor át kell adni a jelentést, a jelentést, hogy ki mennyi áramot fogyasztott, mert különben korlátozások lesznek, meg kikapcsolások, mondta jelentőségteljesen felemelve a mutatóujját, s akkor aztán baszhatja, akkor aztán baszhatjuk. Akartam neki mondani, hogy engem nem gábornak hívnak, hogy biztosan összetéveszt valakivel, de aztán ráhagytam az egészet, és mondtam neki, hogy jól van, akkor megyek is, és majd' estére beszerzem a papírokat a jelentéshez. Jól van, mondta, csak siessen, ezzel nem szabad szarozni, mert megszívhatja, meg aztán bennünket is megszívatrak maga miatt. Aaron Blumm: (*simul a krumpli*). = *Dombosi történetek*. Symposium Szabadka 1998 (huszónhét.) 27.; illetve *A novellákban többször szövegtárgy Gábornak az elbeszélőt, aki tartózkodik ettől a megszólítástól Kosztolányi Esti Kornéját juttatva eszünkbe, ahol az író és az elbeszélő jól megosztott szerepben játszik*. Piszár Ágnes: *Aaron Blumm története*. = Symposium N° 0012 1997/5-6, 29.

⁴¹ (Azok a fiúk) A látszat néha csaj, de egyelőre hagyjuk a gender-tendert.

nek alakulását prognosztizálni próbáló írásom címzettjeként a (****)Horváth György jelalakkal prezentált szerzői funkció szerepel, amivel utalni próbáltam egy, a szerzői szerepkonglomerátumok mögött általam tétlezni vélt, ám önmagától is folyamatosan el-különböződni próbáló⁴² funkcióinvariánsra. Létezik ugyanis a szerzői funkciók elkülönítésének egy olyan íratlan közmegegyezésen alapuló gyakorlata, amely 'képes' kiszűrni az új szerzők már foglalt jelalakban konstituálódni kívánó jelölőit, mégpedig úgy, hogy a diskurzusban (irodalom rendszerben, irodalmi mezőben) szerzői funkció státust betölteni kívánó aspiránsokat, ha már foglalt az általuk igényelt szerzői név (x[©]) megkülönböztető tag vagy új (írói ál)név⁴³ felvételére kötelezi (ennek lefolytatása kifejezetten az irodalmi közvetítés hatáskörébe tartozik, azaz szerkesztői feladat). A név piacra való bevezetésének aktusa azonban nem zajlik le minden esetben zökkenők nélkül. Idő és türelem kell amíg a szakma elfogadja (megtanulja olvasni, de méginkább leírni) a friss áru szokatlan (formabontó) védjegyét. Persze a szerzőpalánta kezdeti önmegjelenítési (reprezentációs) bizonytalankodásai is lassíthatják a folyamatot. Azért bizonyos idő elteltével, 'kellő számú' publikáció megjelenése után már rögzültnek tekinthető egy-egy szerzői név.

A Szerbhorváth György és a Wyragh Gábor jelsorokat én egy-egy ilyen folyamat eredményeként létrejött szerzői funkciót perezentáló márkajelként olvasom, melyek más (polgárjogi) aspektusból konstituálódó variánsai jelölik a Symposion törvényileg előírt kiadói/szerkesztői felelőségi határterületeit⁴⁴. Abban a kérdésben most nem foglalnék állást, hogy az Aaron Blumm szerzői funkció „mögött” írói álnevet vagy álírói nevet ~~kell-e keresni~~.

Más dimenzióba tartozik, hogy egy-egy ilyen márkanév milyen termé-

**** Akár Szerb (find: *.MI/Symposion/va.ma.ta.fa./...horváth), akár Mec (find: *.MI/Mozaik/...horváth), ez már a MaNcs szerint is konyak — én azonban, engedelmeükkel, továbbra is maradnék a colánál: Max.” Papp p Tibor: Kiš* *.MI-s etigonizmusai****. (****olvasás.) Discourse Dombos. (A szétfutás lapjai.) II. = Symposion N° 009 1996/3, 40.

⁴² (önmagától folyamatosan el-különböződni próbáló) Ezen '(ön)mozg(at)ás' funkciójáról lásd: Hunter Ian: Esztétika és kritikai kultúrakutatás. = A kultúra szociológiája. Szerk.: Wessely Anna Osiris, Budapest, 1998, 71-95.

⁴³ (írói ál)név) Nem tévesztendő össze az ál írói névvel (pszeudoním).

⁴⁴ (a Symposion felelőségi határterületei) V.ö. bármelyik 1996 óta megjelent Symposion impresszumával.

szetű konnotációs láncokat képes beindítani, s az estleges (beindult) láncokhoz társul-e, társítható-e a névadó részéről az irodalmi megítélés (fogattatás) szempontjából jelentőséggel bíró intenció. A már beidézett Piszár szöveget segítségül hívva: irodalmilag jól *van-e megosztva az író és az elbeszélő szerepjátéka?* Nos, a Kossuth Rádió médiaértelmiségi szakértői által nem egyszer „ironikus nevű”-ként felkonferált Szerbhorváth névjátéka nálam nem indít be irodalmilag értékelhető jelölési láncot — ideológiakritikáit⁴⁵ annál inkább. Az Aaron Blumm szerzői funkció önmegnevezése azonban már számomra is egyértelműen az irodalom rendszerének határterületein belülré utalja a névvel való játszadózást. De hogy e név jól osztja meg az irodalmi szerepek játékát, azt nem merném kijelenteni. Az általa határolt szövegeket olvasván nekem ugyanis nem Kosztolányi ugrik be⁴⁶, hanem a *magyar gépmeséket* 'szerző' Ficsku Pál, „az (önjelölt) utolsó népi író”.

Ezzel nem azt kívánom sugallni, hogy Ficsku Pál esetében jobban van megosztva a most taglalt részprobléma, hanem hogy másként. Legalábbis én másként látom működni. Azaz amíg a pizsári értékítéletek meghozatalánál dominánsnak tűnő koherencia (összetartás) a Ficsku Pál szerzői funkció által határolt szövegek esetében meg látszik lenni (legalábbis a szerző és a narráció viszonylatában), addig az Aaron Blumm márkanév konnotációs potenciáljának elit irodalmi irányultsága egyelőre ellent látszik mondani (inkoherens) az általa határolt szövegek narrátori pozicionáltságának. Míg az első esetben a két szerepkör hitelesíti, az utóbbinál problematizálja egymást. (És itt nem azt kívánom hangsúlyozni, hogy hogy [jól/rosszul] csinálja, hanem csak azt, hogy jómagam mit látok zajlani a tárgyalt szövegterekben.) Ráadásul az utóbbit gondolom bloomi értelemben (transzlokálisan) erős szerzőnek... *A nevek...*, *a nevek...* zárja az ezen szövegfolyammal azonos című opus „az önmagát alakító Mirnics Gyula” szerzői funkció narrátora a *Dombosi/Lankási történetek* szövegközösségének a középpontjába tuszkolni kívánt fő(anti)hős, Táncos Gedeon paradigmatikus szavainak idézésével művét. (Mirnics Gyula: *discourse dombos* = Táltos 1996/2, 7.)

⁴⁵ (ideológikritikai névjáték) S ha elég játékos kedvemben vagyok, nem áttalom a derék médiaértelmiségi elittel ellentétbe (ön)parodisztikusnak tekinteni ezt a névválasztást.

⁴⁶ (nem Kosztolányi ugrik be) Remélem ebben nem csak azon kényszerképzetem túlkompensálásának lehet szerepet tulajdonítani, melyből kifolyólag számomra a **.MI olyan atributeumokkal bír, mint a vicc béli 'egyszeri ember', akinek mindenről „az” jut az eszébe.

DISCOURSE DOMBOS [Lankási Dialógus]:

1.0. SZÉPIRODALMI SZÖVEGEK

1.1.1. AARON BLUMM,

Aaron Blumm: *(Dombos-Homályos: 2:1)*. = [(discourse dombos)] Symposion 1996/1, N° 007, 12-13.

Aaron Blumm: *(simul a krumpli)*. = *(fű-fa)* EX Symposion 1996/15-16, 108-109.

Aaron Blumm: *(simul a krumpli)*. = *Dombosi történetek*. Symposion, Szabadka, 1998, (huszonöt-huszonkilenc.) 25-29.

Aaron Blumm: *A dombosi Misztiksz.* = *Dombosi történetek*. Symposion, Szabadka, 1998, (harminc-harminckettő.) 30-32.

Aaron Blumm: *A dombosi Misztiksz.* = *Új Vidéki Műhely* 1996/2, No 8, 18-19.

Aaron Blumm: *A fiú, aki meg tudta gyűjtani a saját fingját.* = [(discourse dombos)] Symposion 1996/2, N° 008, 16-17.

Aaron Blumm: *A fiú, aki meg tudta gyűjtani a saját fingját.* = *Dombosi történetek*. Symposion, Szabadka, 1998, (huszonegy-huszonnégy.) 21-24.

Aaron Blumm: *A juliskához.* = *Új Vidéki Műhely* 1996/3, 10-12.

Aaron Blumm: *A Marcsa.* = Symposion 1996/1-2, N° 0016, 24-25.

Aaron Blumm: *Hallom, mondom.* = *Új Vidéki Műhely* 1995/1, No 6, 6.

Aaron Blumm: *Hallom, mondom.* = *Dombosi történetek*. Symposion, Szabadka, 1998, (kilenc-tíz.) 9-10.

Aaron Blumm: *Hogyan raboltuk ki a Vajdasági Bankot? — [A varázsló kertje.]* = *(discourse dombos)* Symposion 1995/4, N° 006, 32-33.

Aaron Blumm: *Hogyan raboltuk ki a Vajdasági Bankot? = Dombosi történetek.* Symposion Szabadka, 1998, (tizennégy-húsz.) 14-20.

Aaron Blumm: *Hogyan raboltuk ki a Vajdasági Bankot? = Pompeji* 1996/1, 70-75.

Aaron Blumm: *Hogyan utazott Garaczi László Caratagénától Malagáig? = Symposion* 1995/3, N° 005, 63-64.

Aaron Blumm: *Kedves kisasszony... = Üzenet* 1998/3, 2.

Aaron Blumm: *Két válasz.* = Symposion 1995/2, N° 004, 2-3.

Aaron Blumm: *Miért szeretünk óvodába járni? = Dombosi történetek.* Symposion, Szabadka, 1998, (tizenny-tizenhárom.) 11-13.

Aaron Blumm: *Miért szeretünk óvodába járni? = Táltos* 1996/1, 25.

Aaron Dark Blumm: *Hábi-Szádi és Tahtúr újabb beszélgetése = Symposion* 1998/5-8, N 0018, 20-22.

1.1.2. MIRNICS GYULA

Mirnics Gyula: *A nagyapám balladája.* = *Dombosi történetek.* Symposion, Szabadka, 1998, (hetvenkilenc-nyolvanhat.) 79-86.

Mirnics Gyula: *A nagyapám balladája.* = KMV Képes Ifjúság 1996. június 20. 51. évf. 2122-2123 szám. 12-14.

Mirnics Gyula: *Az angolvéce komplexus.* = *Dombosi történetek.* Symposion, Szabadka, 1998, (nyolvanhét-kilencvenhárom.) 87-93.

Mirnics Gyula: *discourse dombos* = Táltos 1996/2 6-7.

Mirnics Gyula: *Egy kör mentagormái.* = (*discourse dombos*) Symposion 1995/4, N° 006, 37-38.

Mirnics Gyula: *Egy kör mentagormái.* = [(*discourse dombos*)] Táltos 1997/1, 6-8.

Mirnics Gyula: *Ez úgysem lesz novella.* = [(*discourse dombos*)] Táltos 1996/1, 26-27.

Mirnics Gyula: *Ez úgysem lesz novella.* = *Dombosi történetek.* Symposion, Szabadka, 1998, (száz-százhat.) 100-106.

Mirnics Gyula: *Júlia* = Symposion 1998/5-8, N 0018, 15-17.

Mirnics Gyula: *Ki ölte meg a Józsi bácsit?* = *Dombosi történetek.* /dráma/ Symposion, Szabadka, 1998, (kilencvennégy-kilencvenkilenc.) 94-99.

Mirnics Gyula: *Ki ölte meg a Józsi bácsit?* [dráma] = Symposion 1996/3, N° 009, 20-22.

Mirnics Gyula: *Nem derül ki végülis.* = [(*discourse dombos*)] Symposion 1996/2, N° 008 19-20.

Mirnics Gyula: *Nem derül ki végülis.* = *Dombosi történetek.* Symposion, Szabadka, 1998, (százhat-százkilenc.) 107-109.

1.1.3. SZERBHORVÁTH GYÖRGY

Szerbhorváth György: *A banktisztviselő vallomása az államügyésznek.* = *Dombosi történetek.* Symposion, Szabadka, 1998, (hetvenegy-hetvenöt.) 71-75.

Szerbhorváth György: *A betonkeverő.* = *Dombosi történetek.* Symposion, Szabadka, 1998, (hatvankettő-hetven.) 62-70.

[Szerb]Horváth György: *A betonkeverő.* = (*fú-fa*) EX Symposion 1996, 15-16, 110-112.

Szerbhorváth György: *A-2.* = *Dombosi történetek.* Symposion, Szabadka, 1998, (ötvenhat-hatvanegy.) 56-61.

Szerbhorváth György: *Egy szórakozás.* = *Dombosi történetek.* Symposion, Szabadka, 1998, (negyvenkettő-negyvennyolc.) 42-48.

Szerbhorváth György: *Slemer a Juditot.* = *Dombosi történetek.* Symposion, Szabadka, 1998, (harmincöt-negyvenegy.) 35-41.

Szerbhorváth György: *Szergej Koraszjev konferenciázik egyet.* = Symposion

1997/-8, N° 0013-14, 50.

Szerbhorváth György: *Szergej Koraszev konferenciázik egyet.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (negyvenkilenc-ötvenöt.) 49-55.

Szerbhorváth György: *Parízer Sanyi.* = *Köztéri mulatság.* (szerk.: Fogarasi-Kovács) Palatinus, Budapest, 1998, 179-185.

1.2. Dombos/Lankás:

Csernák Péter: *A lendület eleje.* = [(discourse dombos)] *Táltos* 1997/1, 10.

Csernák Péter: *A lendület eleje.* = (discourse dombos) *Tiszatáj* 1999/2, 29-30.

Eper Kálmán: *A kastélynak, aki nem csak az.* /líra/ = [(lankási dialógus)] *Táltos* 1996/1, 4.

Horowytz Aarmin: *Nyárfás.* = Symposium 1997/7-8, N° 0013-14 7-9.

b Kovács Kázmér: *A vers helyi narratívja.* = /líra/ Symposium 1995/3, N° 005 65.

Fóbi A[ndor]: *Cry for help.* = (lankási dialógus) *Táltos* 1995/2, 9.

Fóbi Andor: *Short story.* = [(lankási dialógus)] Symposium 1996/2, N° 008 23-24.

Lens[z]ki Tamás: *Slemer a Juditot.* = (discourse dombos) Symposium 1995/4, N° 006 34-36.

Lenszki Tamás: *Egy szórakozás.* = [(discourse dombos)] Symposium 1996/1, N° 007 9-11.

[?] Márti: *Keresés.* = (lankási dialógus) *Táltos* 1995/2, 8.

Márk Virág: *Dombos metró- és villamosvonalainak hálózattervezete.* /terv-rajz/ = *Táltos* 1997/1, 42-43.

Pressburger Csaba-Saul: *A szokásos vonat.* = Symposium 1997/7-8, N° 0013-14, 50.

[Sáfrány Attila] Nyárfás Alitta: *A tükörben.* = [(discourse dombos)] *Táltos* 1997/1, 10.

Szokmány György: *Remegés.* = *Táltos* 1996/2, 12-13.

Wyragh Gábor: *(kedves odors).* /líra/ = Symposium 1996/1, N° 007, 15.

2.0. ÉRTELMEZÉSEK

Aaron Blumm: *Miért ír a fiatal vajdasági magyar író?* /válasz/ = Symposium 1996/2, N° 008, 4.

Mirnic Gyula: *Miért ír a fiatal vajdasági magyar író?* /válasz/ = Symposium 1996/2, N° 008, 8.

Szerbhorváth György: *Sinkó-napló.* /napló/ = *Táltos* 1997/1, 26-27.

[Szerb]Horváth György: *Falu-vég.* /esszé/ = *Új Vidéki Műhely* 1993/2, No 5, 10-11

[Szerb]Horváth György: *Kis magyar szimpótörténet. /„egy cikk“/* = Symposium 1996/1, N° 007, 35-36.

[Szerb]Horváth György: *Véraláfutás. /esszé/* = (*discourse dombos*) Symposium 1995/4, N° 006, [24-]30-31.

[Szerb]Horváth György: *Szelídítés. /interjú — [Tóth]Lívi[a]/* = Képes Ifjúság 51. évf. 2122-2123 szám, 1996. június 20.12-14.

2.2.

Fekete J. József: *„Elkülönöződött” próza. /recenzió/* = (Kilátó) Magyar Szó LV. évf. 194. szám, 1998. augusztus 15. 9.

Hajnal Kinga: *Dombosi történetek. /recenzió/* = Képes Ifjúság 53. évf. 2158. szám, 1998. május 13. 13 o.

Papp p Tibor: *Discourse Dombos. (A szétfutás lapjai.) /pretext/* = Symposium Est, Kecskemét 1996.

Papp p Tibor: *Kiš* **.MI-s etigonizmusai***. (****olvasás.) Discourse Dombos. (A szétfutás lapjai.) II. /publicisztika/* = Symposium 1996/3, N° 009, 40-45.

Papp p Tibor: *Hej, történetek. — Dombos/Lankás: 2 in 1. (Egybeolvasat.) — Discourse Dombos. (A szétfutás lapjai.) III. /publicisztika/* = Tiszatáj 1999/2, 53-62.

Piszár Ágnes: *Aaron Blumm története. /esszé/* = Symposium 1997/5-6, N° 0012, 29-31.

Huang Ho: *Mese a vándormadáról. /esszé/* = (*lankási dialógus*) Táltos 1997/1, 10.

Sáfrány Attila: *Egy irodalomelmélet margójára. /esszé/* = Táltos 1995/2, 4.

Sáfrány Attila: *A lankási tér. /esszé/* = [(*lankási dialógus*)] Táltos 1996/1, 2-3.

Sáfrány Attila: *Miért ír a fiatal vajdasági magyar író? /válasz/* = Symposium 1996/2, N° 008, 7-8.

Wyragh Gábor: *Kifigyel a barna. /publicisztika/* = Symposium 1996/3, N° 009, 33-34.

[Wyragh] Virág Gábor: *Befigyelt és egyéb dolgok. /interjú — Lovas Ildikó/* = Magyar Szó 1996 november 3 (vasárnap) 11.

Virág Gábor: *Nyílt levél barátaimhoz [publicisztika]* = Symposium 1998/5-8, N° 0018, 106-107.

DOMBOSI TÖRTÉNETEK:

Aaron Blumm: *Hogyan raboltuk ki a Vajdasági Bankot?* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (hét-harminckettő.) 7-32.

Aaron Blumm: *Hallom, mondom.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (kilenc-tíz.) 9-10.

- Aaron Blumm: *Miért szeretünk ovodába járni?* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (tizenegy-tizeanhárom.) 11-13.
- Aaron Blumm: *Hogyan raboltuk ki a Vajdasági Bankot?* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (tizennégy-húsz.) 14-20.
- Aaron Blumm: *A fiú, aki meg tudta gyűjtani a saját fingját.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (huszonegy-huszonnégy.) 21-24.
- Aaron Blumm: *(simul a krumpli).* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (huszonöt-huszonkilenc.) 25-29.
- Aaron Blumm: *A dombosi Misztiksz.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (harminc-harminckettő.) 30-32.
- Szerbhorváth György: *Slemer a Juditot.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (harminchárom-hetvenöt.) 33-75.
- Szerbhorváth György: *Slemer a Juditot.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (harmincöt-negyvenegy.) 35-41.
- Szerbhorváth György: *Egy szórakozás.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (negyvenkettő-negyvennyolc.) 42-48.
- Szerbhorváth György: *Szergej Koraszjev konferenciázik egyet.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (negyvenkilenc-ötvenöt.) 49-55.
- Szerbhorváth György: *A-2.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (ötvenhat-hatvanegy.) 56-61.
- Szerbhorváth György: *A betonkeverő.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (hatvankettő-hetven.) 62-70.
- Szerbhorváth György: *A banktisztviselő vallomása az államügyésznek.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (hetvenegy-hetvenöt.) 71-75..
- Mirnic Gyula: *A nagyapám balladája.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (hetvenhét-százkilenc.) 77-109.
- Mirnic Gyula: *A nagyapám balladája.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (hetvenkilenc-nyolvanhat.) 79-86.
- Mirnic Gyula: *Az angolvéce komplexus.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (nyolvanhét-kilencvenhárom.) 87-93.
- Mirnic Gyula: *Ki ölte meg a Józsi bácsit?* = *Dombosi történetek.* /dráma/ Symposium, Szabadka, 1998, (kilencvennégy-kilencvenkilenc.) 94-99.
- Mirnic Gyula: *Ez úgysem lesz novella.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (száz-százhat.) 100-106.
- Mirnic Gyula: *Nem derül ki végülis.* = *Dombosi történetek.* Symposium, Szabadka, 1998, (százhet-százkilenc.) 107-109.